

על הדלקת המנורה והאור הגנוז

אחרי שבועות, נתחיל בפרשת בראשית. אתם יודעים, בפרשת בראשית ישנם כל מיני ביטויים שחוזרים על עצמם, "ויהי ערב ויהי בוקר", "וירא אלוקים כי טוב" (ביום שני לא כתוב, ביום שלישי כתוב פעמיים). יש עוד דבר כזה, ביטוי שחוזר על עצמו כל יום מימי הבריאה, חוץ מיום אחד. "ויהי כן".

באיזה יום לא נאמר ויהי כן? ביום השלישי. מה כתוב? "וירא אלוקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למיננו, ולא היה כן, ותוצא הארץ וכו'". לא, כתוב ויהי כן! מאוד מוזר. למה כתוב ויהי כן? – נשאיר את זה לזמן אחר. באיזה יום לא כתוב ויהי כן? ביום הראשון. "וירא אלוקים ויהי אור - ויהי אור". אין ויהי כן. למה? כי כשה' אמר ויהי אור הוא התכוון לאור הגנוז, והביצוע ויהי אור זה לא מה שה' אמר בהתחלה, זה האור שיש לנו. לכן אי אפשר לכתוב ויהי כן, כי היה משמע שהעולם קיבל את האור הגנוז. נו, אז איפה התיקון? ל"כי טוב" של היום השני רעשה הארץ והגמרא ותיקנו את זה, אז איפה התיקון של ויהי כן? ייעש כן אהרון.

ויעש כן אהרון, מביאים בשם הזהר, שזה התיקון לוייה כן שחסר ביום הראשון. למה? כי כשאהרון הדליק את המנורה בפעם הראשונה - ירד אור הגנוז! זה תיקון לוייה כן שחסר בבריאה של היום הראשון.

על זה אני רוצה לדבר קצת - למה כשאהרון הדליק תא המנורה ירד האור הגנוז? מה הקשר בין אהרון לאור הגנוז? זה קשור קצת גם לחנוכה. מה היה בסוף פרשה שעברה? חלשה דעתו של אהרון שהוא לא היה עם הנשיאים, אמר לו ה': שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות. בדרך הפשט כולם מסבירים שהכוונה היא לבית המקדש. על זה שואלים: למה דוקא הנרות? אהרון גם מקריב קרבנות ומקטיר קטורת. מה פתאום הדלקת הנרות? לכן הרמב"ן מסביר שמדובר בכלל על חנוכה. יש קשר גדול בין חנוכה לאור הגנוז. מה הקשר? ישנם 36 נרות, האור הגנוז שימש שלושים ושש שעות עד שנגנו. כסליו, מכסה את הל"ו. אבל אנחנו נלך בדרך אחרת עכשיו.

אני רוצה לתרץ את השאלה על פי רש"י מאוד קשה בפרשת השבוע, על "ויעש כן אהרון". רש"י אומר שזה בא להגיד שבחו של אהרון שלא שינה. אתה נורמלי? מה, הייתי חושב שאהרון יעשה דוקא? זה השבח של אהרון שלא שינה? האדם הכי פושע שתיקח, אם ה' יצווה אותו - הוא לא ידליק כמו שצווה?! מה השבח שלא שינה?! זה קשה גם על התורה, מה התורה אומרת "ויעש כן אהרון"? פשיטא! על התורה אפשר עוד לתרץ, אבל המדרש התמוה שרש"י מביא - אי אפשר להבין את זה! מה, היית חושב שהוא שינה?

נגיד על כך שני תירוצים. הראשון הוא בשם דרכי דוד, אחד מהפירושים על רש"י. אתם יודעים, בספרות - בקבלה ובמדרשים - כל אחד מהכלים הוא כנגד משהו. הרוצה להחכים ידרים, וסימנך מנורה בדרום, והרוצה להעשיר יציפן. מי שעומד עם הפנים קדמה, השולחן הוא בצפון (שמאל) וימין זה דרום, זה הצד הרוחני. הגשמיות היא בצד שמאל, והרוחניות בצד ימין. יש עוד כלי שמסמל תורה, שאולי יותר תורה מהמנורה - הארון! הוא ממש תורה, בתוכו יש תורה. אז בשביל מה צריך שני כלים לתורה? אין לך שני שניצלים, רק תורה. למה לתורה יש גם את הארון שבו מונחת התורה, וגם את המנורה? אומר הנצי"ב, שיש הבדל בין הארון לבין המנורה. הארון זו תורה שבכתב (בתוכו היה מכתב אלוקים חרות על הלוחות). המנורה מסמלת את התורה שבעל פה, את התורה של החכמה.

יש הבדל, תורה שבכתב זה התערוטא דלעילא, אתה לא יכול להזיז את זה (לכן משה קיבל תורה ומסר - הוא לא יכול לשנות כלום. אין לו את כח החידוש והעמל, והגית בו יומם ולילה נאמר ליהושע! הוא הכח של החידושים, שנשתכחו בדורו הלכות והידושם עתניאל בן קנז בפלפולו).
זה ההבדל בין התערוטא דלתא להתערוטא דלעילא, בין משה ליהושע, בין נבואה - שאתה רואה את הכל ברור - לבין חכמה שבאה מלמטה.
משה התקשה במעשה המנורה! זה כתוב ברש"י.
וזה מעשה המנורה - מה קשה? המילה מקשה נדרשת פה כ"מה קשה".
רש"י אומר שה' הראה לו את מעשה המנורה באצבע כי הוא נתקשה בה. "וזה".
מה זאת אומרת שמה רבנו נתקשה במנורה? היא היתה יותר מסובכת מאשר הכרובים? היא ודאי לא היתה פשוטה, ירכה ופרחה, כפתורים וגביעים (יש מחלוקת גדולה, רש"י אולי לא ידע להחליט איך נראית המנורה. הרמב"ם אומר שהקנים של המנורה היו באלכסון. המנורה מסמל המדינה היא על פי שער טיטוס, זו לא מנורת המקדש!
איך היה למטה? בסמל המדינה אתם יודעים איך זה. תסתכלו טוב, זה בטח לא המנורה! שם יש ציורים של שרצים למטה!
לפי הרמב"ם היו שלוש רגליים למנורה, כמו הצובה של צלם.
אז יש שאומרים שבכלל כל המחלוקות על המנורה משה רבנו התקשה).

למה משה התקשה במעשה המנורה? פשוט מאוד.
הדרגה של משה היא תורה שבכתב, הוא בבחינת ארון. משה רבנו לא הבין תורה שבעל פה!
כתוב שכשעלה משה למרום הוא שאל את ה' איך תתגלגל תורה, וה' הראה לו את ר' עקיבא שדרש תילי תילים של הלכות על פי קוצי אותיות!
אז ה' שתל אותו בשיעור שם.
בימי קדם למדו על פי הקבצות. בראשונה לא היה מי שהסביר, להקבצה השניה היה מי שהסביר, לשלישית הרשו שוטנשטיין וכו'.
ה' שם אותו בהקבצה הכי גבוהה, בשורה הראשונה - ומשה רבנו לא מבין.
העבירו אותו לשורה השניה, לא מבין, שמישהו ידריך אותו. שלישית, רביעית, חמישית, לא מבין!
חלשה דעתו של משה. הוא נתן תורה לישראל, והוא היחיד שלא מבין כלום!
עד שתלמיד אחד שאל את ר"ע דבר, ור"ע אמר שהוא לא יודע, אלא שזו הלכה למשה מסיני.
אז נתקררה דעתו של משה. אם גם ר"ע צריך להגיע להלכה למשה מסיני, אז משה נרגע.

אני רוצה להסביר את הדבר. משה רבנו הוא במדרגת עמדו ואשמעה! למשה רבנו אין בעיה, באים לשאול אותו we want Pesach now. אז משה רבנו מתקשר למזכירה של קב"ה, והיא אומרת לו שה' נמצא בגלקסיה אחרת ומטפל במלחמת כוכבים, והוא יחזור עוד שתי שנות אור.
היא אומרת לו: זה לא עובד ככה שכל אחד ישר נכנס, צריך להזמין תור באינטרנט.
לא! משה רבנו אומר עמדו ואשמעה.
אומר רש"י: אשרי ילוד אשה שהוא מובטח מפי המקום שהוא עונה לו!
ה' עומד 24 שעות לחכות לענות למשה. זו בחינת משה רבנו!
משה רבנו לא יכול ללמוד תוס', הוא לא מבין את השאלה! הוא יודע כל כך טוב את התירוץ שהוא לא מבין מה השאלה! אין קושיה ותירוץ, אין גמרא בבבא בתרא ואחר כך שתי שיטות בראשונים ועשרים באחרונים ור' שמעון וקצות, וסתירה מסוגיה בבבא מציעא ובהוריות.
משה רבנו לא מבין את זה, הוא בדרגה של תורה שבכתב, אין אצלו דבר כזה. הוא במדרגת הארון.
לכן משה רבנו מתקשה בעניין המנורה. העניין שבני ישראל מקדשים את החודש, שלא בשמים היא - משה רבנו לא מבין את זה. אצלו הכל נצחי וברור, אין טעויות! אצלו הכל נצחי, כתוב.
לכן דוקא את המנורה משה רבנו לא מבין. הוא לא נתקשה בפרטים הטכניים, אלא במשמעות של המנורה, בעניין של תורה שבעל פה, בעניין החקירה והקושיה והבירור.
לגאון מוילנא היו קושיות על הגמרא, וה' שלח לו מלאכים שיתרצו לו את הקושיות. הגר"א לא הסכים! הוא רצה לעמוד, תורה דיליה!

(למה יש לנו את השקע מעל השפה? כי המלאך השכיח מאתנו את כל התורה שלמדנו בבטן. אז בשביל מה למדנו??
ה' לא רוצה שהתורה תהיה תורה של אינטרנט, אלא שנעמול בתורה, לכן הוא השכיח. אבל למה ללמד אותנו מלכתחילה?)

כי אדם לא היה יודע פעם את כל התורה, הוא היה מתייאש. אדוני, ידעת את כל הש"ס! את כל הריטב"א ואת כל המאירי, עכשיו ה' לקח את זה ממך - תשיג את זה בעצמך. הרב קוק מדבר הרבה על עניין החכם שעדיף מנביא. נביא רואה למרחקים, אבל עם הדברים שבאים מלמטה הוא לא יכול).

במנורה משה מתקשה. מי לא מתקשה? אהרון. כנגד משה רבנו - תורה שבכתב - יש את אהרון - תורה שבעל פה. אהרון הכהן, לא רק מבין את המנורה, אלא, אומר ר' דוד, הוא שינה! הוא הבין בדיוק, את כל הסודות והרמזים שיש בהדלקה וכו', וכשהוא עשה את ההדלקה, הוא כיוון את כל הכוונות שהקב"ה התכוון - את כל זה הוא ידע לכוון, הוא לא שינה שום דבר! הוא כיוון מאה אחוז לאיך שה' רצה שידליקו את המנורה! לא בסדר הטכני, את זה יכול לעשות הפושע הכי גדול. זה לא שבחו של אהרון, לא מדובר פה על גן ילדים. אלא, מדובר פה על כל ההשגות הגבוהות שאהרון לא קיבל מלמעלה, אלא שהוא הבין מעצמו - את כל הסיודר והכוונות וכו'. אומר לו ה': וואלה אהרון, לא שינית שום דבר. על זה השבח, על זה יורד האור הגנוז. כשאדם יכול לכוון כוונות כאלו, כאן יורד האור הגנוז. זה פירוש אחד.

אני יותר אוהב את הפירוש השני, וגם העניין של האור הגנוז יותר מוצלח בו. מה זה מלמד שלא שינה? אתם צדיקים, אני אדבר עלי. נגיד שאני הייתי צריך להדליק את המנורה. כמובן הייתי דואג שיהיו שם צלמים, טלוויזיה - מה, להדליק בלי שכל העולם יראה? ומה הייתי מרגיש? גברא יחיד במינו! אהרון לא שינה. סטנדר! מדליק את המנורה, ולא זו אצלו כלום בגאווה. כשאני מתפלל שמונה עשרה טוב, ממש מכוון - אני מרגיש חפצא. למדת סדר ארבע שעות - כי לכך נוצרת! לא מגיע לך שום גאווה. טוב שתהיה לנו הרגשה טובה, אבל אצלנו נכנסת הגאווה. אנחנו עושים חשבון עם הקב"ה: למדתי שלוש שעות, אז עכשיו אתה בטח צריך לתת לנו. אז אני מבקש, עכשיו אתה בטח צריך לתת לי א' ב' ג' ד' ה' ו' ז'. תמיד יש את הרגש של העבודה, אני עשיתי. יש שיר שכולכם מכירים: אנא עבדא דקודשא בריך הוא. כולם שרים את זה. תראו כמה פעמים אתה אומר "אנא", עד שפעם אחת אתה אומר "עבדא"! אנא אנא אנא אנא עבדא. לא, עבודת ה' זה עבדא עבדא עבדא! זו לא בדיחה, זה וורט אדיר. אנחנו אומרים יותר פעמים אנא, עד שפעם אחת אנחנו אומרים עבדא. מה זה שאהרון לא שינה? זה שבפנים לא הזיז לו! תסלחו לי, פכם ראיתי כדורגל. אחד מכניס גול, והוא מתפרע שכל העולם יראה שהוא מכניס גול. כדורגל, אתם יודעים. זה מין משחק כזה שאחד מכניס כדור לשער. במקרה פעם אחת ראיתי. שיהיה בריא! מה זה הסלטות האלו? מה זה האנא אנא אנא הזה? יש גם בעבודת ה' אנא אנא אנא! אהרון לא שינה, הוא לא הרגיש את זה. הוא עשה את העבודה מצויין - ולא שינה.

(יש כאלו שאומרים שזה היה הניסיון הכי גדול של אברהם אבינו בעקידה, שאחרי העקידה כתוב "וישב אברהם אל נערו, ויקומו וילכו יחדיו אל באר שבע". בפרק הזה רש"י אומר על "וילכו יחדיו" שזה כאיש אחד בלב אחד. הוא אומר את זה קודם, על ההליכה של אברהם עם יצחק לפני העקידה. אבל אם שם זו המשמעות של יחדיו - אז גם פה. (אמרתי לכם פעם, יצחק אחרי העקידה לא חוזר. כתוב וישב אברהם, אבל יצחק לא חזר. גם לפי הגמרא שהוא חוזר לעולם הוא הולך לבית המדרש. אבל אברהם חוזר לנערים, לעם הדומה לחמור, ומקים אותם, ומרים אותם! יחדיו.)

תראו איזה רעש היה בשמים בעקידה. אחר הדברים האלה - שהשטן בא ואמר לה': תראה, נתת לאברהם ילד בגיל מאה, והוא לא עשה שום משתה. ענה לו הקב"ה: מה אתה מדבר, אם הייתי אומר לו הוא היה שוחט אותו. אז השטן אומר: בוא נתערב, ואומר לו הקב"ה: נתערב, אני אראה לך! (אני לא ממציא, ככה רש"י אומר). כל מלאכי החבלה רק ניסו להכשיל את אברהם, שהשטן ינצח. שולחים לאברהם נהר של אש, זקן וכל מיני מכשולים למנוע אותו מהעקידה.

וכל המלאכים הלבנים צועקים "אברהם! אברהם!", חוגגים כל מכשול שאברהם עובר. וסוף סוף - אברהם עבר! איזה רעש בשמים! כל המלאכים השחורים חפויי ראש. אתם מבינים איזה רעש? כשאברהם חזר, שאלו את הנערים אם היה משהו. הם לא ידעו שום דבר, ידעו שאברהם הלך עם יצחק וחזר לבד, ולא ידעו יותר מזה.

שאלו את אברהם איך היה העקידה. עקי-מה? עקידה? וילכו יחדיו! תראו איזה רעש בשמים.

אם אחרי הניסיון אברהם היה עושה סלטה וקופץ במקום - לא הייתם שומעים המילה עקידה בחיים שלכם, לא היה פרק כ"ב בבראשית - שום דבר מזה!

אם אברהם היה מכניס לעצמו קצת גאווה, קצת אני, לא היה מזה כלום. יחדיו. הנערים לא ידעו מזה שום דבר).

זה מלמד שלא שינה. על התבטלות כזו יורד אור הגנוז.

אני רוצה לומר שהנקודה הזו מופיעה בצורה אחרת גם על משה. אהרון ומרים מדברים על האישה הכושית של משה, ופתאום ה' נגלה אליהם. לא כן עבדי משה, בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר בו, ותמונת ה' יביט, במראה ולא בחידות.

הרמב"ם כותב שיש מעלות מבואה, כמו שיש מעלות בחכמה, ושנבואת משה שונה מהותית מכל שאר הנביאים. הרמב"ם מונה ארבעה הבדלים המבוססים על מה שקראנו - משה מקבל נבואה כשהוא ער, לא על ידי מלאך ובמשל אלא פה אל פה, הוא לא נבהל מהנבואה אלא כאשר ידבר איש אל רעהו, והוא מתנבא בכל עת שהוא רוצה! הוא לא צריך לכוון דעתו, הוא מכוון ומזומן ועומד, לכן מתנבא כשבא לו. ארבעה הבדלים.

הרמב"ם חוזר על ההבדלים האלו גם בהקדמה לפרק חלק, שם ישנם שלוש עשרה עיקרים. היסוד השביעי הוא נבואת משה רבנו עליו השלום. הרמב"ם אומר גם שם שנבואת משה מובדלת משאר הנבואות בארבעה דברים (זה לא באותו סדר).

כל ארבעת ההבדלים האלו הם הבדל אחד, זה רק ארבע ביטויים של הבדל מהותי אחד. זה קשור לעוד דברים שאתם מכירים על משה רבנו.

אתם יודעים, אדם מורכב מגוף ונפש. לצערנו הרב, על ידי חטא אדם הראשון, הנשמה הפסיקה להיות העיקר, והגוף הפסיק להיות הלבוש והפך להיות הרבה יותר מרכזי.

הגוף זה לא אני, אני זה הנשמה. כשאדם אומר אני, רוב הפעמים הוא לא מתכוון לגוף, לא לקישקע שלו אלא לאישיות שלו.

בחטא אדם הראשון הגוף נהיה דומיננטי, סוגר על הנשמה, ולא רואים את הנשמה (קצת בפנים, לכן אפשר לזהות אדם בפנים ולראות מה הוא מרגיש).

משה רבנו היה נשמה, הוא לא היה גוף! זה כי קרן עור פניו. הנשמה של משה רבנו זרחה! (המהר"ל אומר ש"וירכב על החמור" - משה רבנו רכב על החומר. לכן הוא היה מגמגם, כי הדיבור קושר בין הרוחניות לגשמיות, ואצל משה זה לא היה קשר, הוא היה רוחני כל כך). אלו כל ההבדלים.

כל נביא שעיקרו גוף, כשבא זרם אלוקי של קדושה - הוא לא יכול לבוא מיד כדי שהאדם לא יתפוצץ! יש לך מאה צול, אתה לא יכול לחבר את זה סתם לחמש צול. אותו דבר, לחבר מכשיר לשקע בלי להתאים את הזרם - אי אפשר.

אז נביא רגיל לא יכול לדבר עם אלוקים, הוא מדבר עם המלאך. וגם כשהוא מדבר עם המלאך, הוא רועד! הגוף שלו מתנגד לזה.

זה בלילה, הוא צריך לבטל את הגוף! הוא לא יכול ליצור קשר מצד עצמו. אבל משה רבנו, שכל כולו נשמה - הוא לא רועד, הכל בסדר. מדבר מתי שרוצה, כשהוא ער.

מה זה? זה האור הגנוז! זו הנשמה, זה הראיה שהכל אלוקות! כל החומר הוא כיסוי לאלוקות.
אז האור הגנוז משחק גם בתחילת הפרשה אצל אהרון, וגם בסוף הפרשה אצל משה.
יהי רצון שנזכה להעלות קצת גם את האור הגנוז שבנו.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.